

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest, V., Koháry-utca 4.
 Telefon Lipót 974—24.
 A budapesti unitárius egyházközség
 hivatalos lapja.

Alapította
JÓZAN MIKLÓS
 Főszerkesztő
BARABÁS ISTVÁN

Megjelenik kéthetenként
Előfizetési ára
egy évre 4 pengő
 Az előfizetési díjak a lelkészi hivatal
 címére küldendők.

Unitárius hittestvérek!

Az unitárius egyház a János Zsigmond után következő szomorú korszakban le egészen keserves napjainkig a hívek hitbeli állhatatossága és nagy áldozatkészsége folytán tudta nem dicstelen történelmi szerepét betölteni. Csonka-Magyarország unitáriusai jelenleg ugyanoly helyzetben vannak ma, mint a reformáció korában: az anyától politikai határok választják el. Sorsunk attól függ, hogy lelkileg erősebbek tudunk-e lenni, mint a Temesvár környéki, baranyai és tiszavidéki régi unitáriusok? A történelem utjait nem ismerjük, de az egyetemes emberi szolidaritás külföldi hittestvéreink által is nekünk bátorítást nyújt arra, hogy ma már nem leszünk a nagyváros kirakatában a töről lemetszett orgona-ág, amely elvirágzik és megsemmisül. Mi úgy érezzük, hogy a vallásszabadság eszméje az emberek lelkében mélyebb gyökeret vert, semhogy a szabadságvágytól vezérelt magyarság csonka területén az elsorvadás lassú folyamata kikezdhetne. Ehhez azonban ma nagyfokú szervezettségre, lelki egységre és minden egyháztág anyagi erejéhez szabott általános áldozatkészségre van szükség. Budapesten és vidékén az adózók száma aránytalanul kisebb, mint a hívek száma szerint kellene hogy tényleg legyen. Egyházunk az önkéntes adózás régi bevált rendszeréhez hű akar maradni, azonban felhívjuk híveink figyelmét, hogy amint megilleti őket a jog, hogy az egyház közéletében a közgyűlésében résztvegyenek, úgy terheli az az erkölcsi kötelesség is, hogy az egyház sokféle feladatainak a megoldása céljából azok is az adózók sorába lépjenek, akik egy, vagy más okból eddig távoltartották magukat.

Híveink közül bárkinek bármiféle panasza, sérelme, vagy a lelkének bármily csekély kételye van, forduljon bizalommal elsősorban az egyház lelkivezetőjéhez: tisztelendő lelkészi karunk tagjaihoz, azonban a világi vezetők minden egyes tagja — beleértve a presbytereket is — készségesen áll hittestvéreink közül bárkinek a rendelkezésére. A lelkészi hivatal a szokott időben mindig nyitva áll a hívek előtt. Ezen felül minden vasárnap a lelkészi hivatalban többen összejövünk s ha máskor nem, ekkor bizton megtalálhatnak híveink. Ezen felül levélben is hozzánk fordulhatnak. Az unitárius ember nemesen egyszerű, őszinte lelkével nem fér össze, hogy az ő keserűségét, panaszát, baját magába zárja. Arra valók a vezetők, hogy támaszai, vezetői legyenek a ráutaltaknak. Unitárius híveink! Nézzetek széjjel az életben magatok közül, szemlélődjétek és mi meg vagyunk győződve, hogy úgy a lelki élet megelevenedésében, mint az egyház vagyoni szükségleteiben cselekedni fogtok.

Ha az élet a mi csendes falvainkból a nagy tülekedések forgatagába, ebbe a nagy városba sodort is, itt se feledkezzünk meg az unitáriusok példaszóvá nőtt és a mult hagyományaiból táplálkozó összetartásáról. Megjegyezzük, hogy az 1923. évi egyházi adó fizetési szabályzat így szól: Egyházi adó fizetésére kötelezve van minden, a budapesti unitárius egyházközség kötelékébe tartozó unitárius vallásu férfi és nő, aki: a) 1923. évi jan. 1-én a budapesti unitárius egyházközség területén lakással birt, vagy azután telepedik itt le; b) aki 24. életévét betöltötte; c) 24. életévét nem töltötte be, de önálló keresettel, vagy vagyonnal bir.

Hiveinkhez maradunk atyafiságos indulattal:

Az új presbyterium.

Reggeli ima

(F. W. Newman után)

Mi Urunk Istenünk, mennyei Atyánk, életünknek örök Forrása, minden reggelen tégedet áldunk, örömben és bánatunkban tégedet magasztalunk. Bár nem láthatunk téged, hiszen te láthatatlan vagy és szemünk át nem hatolhat azon, amit te jótékony fátyolba burkoltál, mégis hiszünk tebenned, hiszünk a te véghetetlen örök Szeretetedben. Ha gyengék vagyunk hitünkben, oh Urunk! jöjj és segíts bennünket hitetlenségünkben. Nyisd meg szemünket, hogy a világ dolgait tisztán láthassuk és a jóról és a rosszról helyesen ítélhessünk. Világosítsd meg elménket, hogy megérthessük azoknak megpróbáltatását és megnyugvását, kik a te igazságodat keresik és azoknak lelki ürességét és nyugtalanságát, akik világi sikereket hajszolva a te mennyei áldásodat el nem nyerhetik. Mi pedig — add Atyánk! hogy járassunk nap-nap után a te szent akaratod szerint, hogy vihessük elédbbe szívünket szent engedelmisségben és nemes alázatosságban. Add, hogy legyünk a mindennapi életben igazságosak és figyelmesek, tiszták és tisztességtudók. Szeretted úgy kormányozza lépéseinket, hogy csendes és buzgó lélekkel járjunk és bánatunkban csak annál inkább törödjünk a mások bánatával is. Add, hogy elvesztett szeretteinknek emléke ösztönözzön bennünket az ő példájuk követésére és emlékeztess bennünket arra, hogy mily drága adomány volt a mi számunkra az ő életük és felejthetetlen szeretetük. Mindezekért neked mondunk hálát, oh örök Atyja mindeneknek. Most pedig küldj el immár minket szent áldással kísérve mindennapi kötelességeink végzésére. A te áldott jelenléted könnyítse és szentelje meg minden munkánkat ma is, mint minden napon. Amen.

Angolból — // —

A MAGYAR BIBLIA

fordítójának, Károli Gáspárnak négyszázadik születési évfordulóját ünnepelte ezekben a napokban a magyar protestáns világ. 1529-ben született Nagykárolyban az a férfi, aki munkájával századok éhségét csillapította le s hosszú emberöltők egymásután következő nemzedékeinek örömben és bánatban jó barátja és vigasztalója lett.

A középkorban a Biblia egyáltalán nem volt népies olvasmány. Poros könyvtárak pókhálós zugaiból Luther emelte ki s tette igazi népkönyvvé. Luther német fordítása már régen a német nép közkinccse volt, amikor még a magyar Biblia mindig hiányzott. Pedig nem az éhség volt kisebb, nem a kielégítetlen vágyakozás volt kevésbé sürgető, hanem egyszerűen a körülmények gátolták a bibliafordítást. A török a nyakunkon volt, minden vagyont felperzselt, mindenféle művelődési intézményt szétugrasztott; ugyan kinek lett volna pénze áldozni nyomdaállításra, kinek volt merészsége a sajtót behozatni, hogy másnap minden a martalócok lángcsóvjának prédája legyen.

Magyarországon Sárváron működött nyomda s ez az egy nem elégithette ki az akkori idők magyar íróit. Az első magyar Újtestamentum fordítása a Pesti Gáboré Bécsben talált kiadóra. Komjáthi Benedek, Pál apostol leveleinek fordítója Krakkóban adta ki művét. Az első Újtestamentum, amelyet itthon nyomtatnak Erdösi (Sylvester) Jánosé 1541-ben jelent meg Sárváron.

A sajtóállítás nagyobb mérvű elterjedésével csak a XVI. század második felében találkozunk, ekkor is a kevésbé szorongatott részeken, az ország keleti részein de főleg Erdélyben. Különösen a kolozsvári sajtó működött elsőrangban és ebben nem kis része volt Heltai Gáspárnak, Dávid Ferenc hűséges követőjének, kolozsvári lelkészársának.

Heltai Gáspár csekély hiján az egész Bibliát magyarra fordította s így buzgóságában 30—40 évvel megelőzte Károlit. 1551-ben jelent meg Mózes öt könyve és Bölcs Salamon könyvei. 1552-ben az összes próféták, 1560-ban a Zsoltárok, 1562-ben az Új Testamentum, 1565-ben Józsué, Birák, Rúth, Sámuel (I.-II.) Királyok (I.-II.) könyve. Ugy, hogy csak egy nagyon kis rész

volt már hátra: a Krónika (I.-II.), Ezsdrás, Nehemiás, Eszter és Jób könyve, hogy Heltai fordítása teljes magyar Bibliafordítás legyen.

Hogy Heltai magyar Bibliája nem lett népkönyvvé, annak egyszerű oka az volt, hogy 1566-ban Kolozsvár unitáriussá lett s az unitárius Heltai művét a reformátusok nem fogadták el, bármennyire is szükség volt egy magyar nyelvű szent könyvre.

Huszonöt esztendő kellett még így a magyar protestantizmusnak várnia, míg azután egy református esperes: Károli Gáspár, a gönci egyház lelkésze három évi nagy fáradsággal megalkotta a nagy művet. A Báthoriak (t. i. a protestáns, „ecsedi“ előnevet viselő család) áldozatkészségéből állítottak egy nyomdát vizsolyi birtokukon, éppen e különleges célból nyomdászt fogadtak s tizenhét hónapi megfeszített munka után 1590 július 20-án készen állott a mű.

Rendkívüli nagy nemzeti esemény volt ez az akkori időben. A magyarság meghatódottan fogta kezébe a nemzeti Bibliát s a költők dicsőítő versekben ünnepelték, hogy a magyar többé nem világosság és tudomány nélkül való nép.

Érdekes megjegyezni, hogy Károli latin nyelvből fordított s az eredeti szöveghez csak akkor nyult, ha kétségei voltak a fordítás szabosságát illetőleg. Még azután — ő maga bevallja — az előző magyar fordításokat is „megtekintette“. Így hát nem maradt hatástalanul Károlira az unitárius Heltai Gáspár munkássága sem. Ugy, hogy bátran mondhatjuk, hogy Kolozsvár fennkölt magyar szelleme is hozzájárult Károli nagy művéhez.

Mikor tehát jó tudós Károli Gáspárra emlékezünk, kinek Bibliáját használjuk mi unitáriusok is, ne feledkezzünk el, a mi Heltai Gáspárunkról sem, akinek veritéke, testi-lelki töredelme bele van írva a vizsolyi Biblia odón lapjaira is. (jl)

Arcképek Dávid Ferencről

I.

Egy idő óta új felekezett jelentkezett Erdélyben: az unitárius. Az új tant az olasz Blandrata György, kit János Zsigmond 1563-ban Lengyelországból orvosául hívott meg, hozta be, és terjesztette... Megnyervén eszméinek a lutheránusból kálvinástává lett Dávid Ferenc püspököt, 1566-ban megalapította vele a magyar unitárius egyházat. Dávid Ferenc ritka eszü és tudományú, elragadó magyar és német szónok, hatalmas izgató és szervező tehetség volt, kinek alakjára a vallásalkotók glóriájának és szenvedéseinek egy sugara esik. Magyar volt, igaz magyar vallást és egyházat akart alkotni, melynek érdekében szóval és tollal apostolkodott fáradhatatlanul. Tevékenysége Erdély

határain túl is hatalmas visszhangot keltett, ámbár a legteljesebb sikert hihetetlenül gyorsan szülőföldjén aratta, hol több város, Torda és Kolozsvár, a legtöbb uri és nemesi esalád, a fejedelem legkiválóbb tanácsosai; Nisovszky. Hagymássy, Békés s végül maga János Zsigmond is hozzá csatlakoztak. Minthogy az urak jobbagyaikat magukkal vitték az új egyházba, az öt év folyamán valóságos hatalommá szilárdult. A visszahatás nem is Erdélyből, hanem a kálvinisták erős várából, Debrecenből indult ki, mely már akkor „a mennyei tudományban mint egész Magyarországnak és Erdélynek kis világosító lámpása“ volt. Melius Péter püspök szónoklataival és könyveivel ostromolta az új tant, melynek követőit, mint a katolikusokat, tüzzel-vassal akarta irtani... János Zsigmond, a béke és az engesztelődés embere, a küzdelemnek békésen óhajtott véget vetni. Lelkében erős visszhangot keltett Dávid Ferenc azon törekvése, hogy a különböző új felekezeteket egységes, magyar, nemzeti egyházzá forrassza össze s véget vessen a vallási viszálynak, amely annyira megbénította a magyarság erejét.

Acsádi Ignác: Magyarország három részre való osztlásának története 414. l.

II.

Dávid Ferenc megérdemli, hogy egy sorba kerüljön Servetoval, akivel együtt ők ketten az unitárius történelem legnagyobb vértanúi. Fáradhatatlan kutatója volt az Irásnak és abbeli törekvésében, hogy a kereszténység reformálását következetesen keresztülvigye, sohasem húzódozott a további lépések megtételétől. Ezért ellenségei szemében fölötte állhatatlannak tűnt fel, mivel az ő eszményük az volt, hogy az egyszer megállapított vallási nézet változhatatlan; pedig az ő lelki változásai az egy ugyanazon irányban történő folytonos haladásnak egyes fázisai; ő ugyanis nem az az ember volt, aki elhallgatja a nyilvánosság előtt, ami a szívében fekszik. Sem megvesztegetés, sem fenyegetés nem tudták megingatni az igazsághoz való hűségében, ha egyszer felfedezte azt; és az ő példája, amelyet egész a halálig menő hithűségről adott, nem szűnt meg lelkesíteni követőit Erdélyben háromszázötven éven keresztül sem, amely időből csak nagyon kevés volt ment a vallási üldözésnek valamelyes formájától. Hitében és tanításában messze megelőzte Socinust és egész korát; és ő az egyedüli egy a korai unitárius vezérek között, bármely országban legyenek is azok találhatóak, aki szellemileg ma is otthon érezné magát a huszadik század unitáriusai közt. Míg ez

ma neki legnagyobb dicsősége, addig korábban ez okozta ügyének a legnagyobb veszélyt, neki pedig a halált készítette elő.

Wilbur: Our Unitarian Heritage.

HIREK

DÁVID FERENC HALÁLÁNAK 350. ÉVFORDULÓJÁT a csonka-magyarországi unitárius hívek is méltó kegyelettel fogják megülni. Józán Miklós vikárius szept. 18-ára hívta össze az előkészítő bizottságot, hogy a bizottság tegyen javaslatot az Igazgató Tanácsnak az országos jelentőségű ünnep megrendezésére. Már most jó előre is közölhetjük híveinkkel, hogy az ünnepségeink körülbelül a következő sorrendben fognak lefolyni:

a) November hó 15-én (pénteken) este 6 órakor a Dávid Ferenc Egyesület tartja díszülését a Rákos uccai Misszió-Ház kápolnájában.

b) November hó 17-én (vasárnap) délelőtt 11 órakor ünnepélyes Istentisztelet a Koháry uccai templomban, amelyen az egész Igazgató Tanács résztvesz.

c) Utána ugyancsak a Koháry uccai templomban 12 órakor az Igazgató Tanács díszülése, amelyre — valamint a megelőző ünnepi Istentiszteletre — hivatalosak az egyházak és az országos hatóságok képviselői.

d) Délután 1 órakor a Koháry uccai székház főbejárásával szemben elhelyezett Dávid Ferenc Emléktábla leleplezése. Itt díszőrséget a János Zsigmond cserkészcsapat áll.

e) Ugyancsak 17-én vasárnap délelőtt a rendes Istentiszteleti időben, ugy a Rákos uccai missziós kápolnában, mint a vidéki templomainkban ünnepélyes Istentisztelet lesz, amelyeken hálát adunk Istennek Dávid Ferenc emlékéért.

Az ünnepélyek alkalmával Dávid Ferenc munkásságát tárgyaló ismertető füzetet ad ki a budapesti Unitárius Egyházközség Botár Imre szolnoki főgimn. tanár afa tollából.

A **DÁVID FERENC EGYLET** október hó 11-én (pénteken) este 6 órakor a Misszió Házban (IX. Rákos u. 3.) rendezi első őszi vallásos estélyét. A műsorban több ének és zeneszámon kívül szerepel Dr. Csiki Gábor missziói lelkész beszámolója amerikai körútjáról. Erre az estélyre ugy híveinket, mint minden érdeklődőt ezuton is szeretettel meghívunk.

EGYHÁZI KÖZALAP. Dr. Tóth György budapesti egyházközségi gondnok afaának a Közalapról írt rövid cikkével kapcsolatos több irányú kérdezősködésre közöljük, hogy az Igazgató Tanács a „Közalap“ megteremtését elhatározta. Erre az alapra, a közlemény hatása alatt, az első adományozó dr. vitéz Zsakó Gyula kir. tszéki bíró afa 50 (ötven) pengővel. Hála, elismerés és dicséret ezért a szép cselekedetért.

A Közalapra nemcsak unitárius híveink, hanem egyházunk nemes lelkű barátai is juttathatnak köszönettel fogadandó önkéntes adományokat. Az önkéntes adomány Az Unitárius Püspöki Vikáriusi Hivatal címére küldendő „Közalap“-ra jelzéssel Budapest, V. Koháry ucca 4.

Később a részletekről is tájékoztatni fogjuk híveinket.

EGYHÁZKÖZSÉGI KÖNYVTÁR. A hívek érdekét szolgálni kívánó egyházközségi könyvtár a tanácssteremben fog berendeztetni. Erre a célra könyvszekrényekre volna szükségünk. Ha valakinek volna feleslegessé vált könyvszekrénye, vagy könyvszekrény céljára átalakítható, megjavítható szekrénye, kérjük az egyházközség részére való adományozást. Unitárius asztalos afaiait felkérjük, hogy a

könyvtár berendezésénél való közremunkálás céljából egy levelezőlapon a lelkészi hivatalnál jelentkezzenek, hogy az estéli órákban való megbeszélésre meghívassuk. (t. gy.)

Itt az ősz! törekednünk kell — tekintet nélkül arra, hogy milyen arányban sikerül — valamelyes meleg ruhával, cipővel ellátni minden arra szoruló unitárius gyermeket.

Azzal a kérelemmel fordulunk tehát az Értesítő utján unitárius testvéreinkhez, sziveskedjenek készletükből mindennemű használt felsőruhát, fehérneműt és cipőt rendelkezésünkre bocsátani. Az adományokat a Nőszövetség tagjai tisztítják ki és alakítják át az egyénekenként számbavett szegények részére. Az adományok a lelkészi hivatalba, a Nőszövetség címére küldendők.

Az Unitárius Nőszövetség.

Kérjük unitárius atyánkfiait, hogy amennyiben családjuk nőtagjai még nem léptek be az Unitárius Nőszövetségbe — hassanak oda, hogy megtegyék azt. A Nőszövetségnek az ő anyagi és erkölcsi támogatásukra is szüksége van, hogy jobban munkálhassa céljait, amelyek egyforma mértékben vallásosak, nemzetiek és emberbarátiak.

Az Unitárius Nőszövetség.

Felhívás a Főiskolai Hallgatókhoz! Kedves Testvér! A budapesti Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület az unitárius ifjuság szervezete, amely gondoskodik az ifjuság hitéleti, kulturális, társadalmi és szociális szükségleteiről. Saját érdekedben kérünk, lépj be az egyesület tagjai sorába, ahol tevékenységednek munkaterületet találhatsz, érdekeidet védheted, ahol segítségre találsz s ahol az unitárius egyház utjait szolgálhatod.

Lépj be soraink közé, testvérek közé lépsz, testvéreket találsz ott. Testvéreként hívunk és fogadunk.

Az Egyesület Elnöksége.

Felhívás a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület tagjaihoz. A Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület 1929. szeptember 20-án tartott választmányi ülése az Unitárius Értesítőt hivatalos lapjául ismerte el s felhívja az Egyesület tagjait, hogy ezentul minden hivatalos közlést egyesületünk az Unitárius Értesítőben fog közölni.

Az Elnökség ezuttal is közli, hogy a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület az évi

rendes közgyűlését

1929 október 11-én (péntek) d. u. 5 órai kezdettel tartja meg, melyre az egyesület tagjait tisztelettel meghívja az Elnökség

A közgyűlés tárgysorozata:

1. Beszámolás az Egyesület évi működéséről.
2. Az Egyesület alapszabály módosításainak elfogadása.
3. Tisztikar választás az 1929—30. iskolai évre.

DÁVID FERENC FILLÉRALAPRA ujabban adakoztak Dr. Májai Dezső 1112 fillér, Gál András 400 fillér. Eddigi gyűjtésünk összesen 94.060 fillér.

DÁVID FERENC EMLÉKTÁBLÁRA ujabban adakoztak Dr. Bódi János (Komárom) 5.— P, özv. Rend Domokosné 4.— P, Nagy Sándor 3.— P, Pécsi Albert 1.— P. Eddigi gyűjtésünk eredménye 233.— Pengő.

AZ „UNITÁRIUS KISKÖNYVTÁR“ újból megindítandó füzetekre az első adomány beérkezett. Rédigér Ödön pécsi gyógyszerész atyánkfia 80 Pengőt ajándékozott az unitárius sajlóalap megteremtésére. Isten áldása legyen a nemes szándékon!

DEBRECENBEN őszi hálaadó Istentisztelet és Urvasoraosztás október 6-án. A szolgálatot végzi Dr. Csiki Gábor.

A **JÁNOS ZSIGMOND CSERKÉSZCSAPAT** ismét megkezdte őszi munkáját. A fiuk nagy számmal jelentkeznek és fognak bele áldásos munkájukba. Az egyházközség vezetőinek szeme örökdi az Istennek tetsző nevelő munkán. Kérjük ezért híveinket, hogy 12 évesnél idősebb fiaikat — ha erre kedvük van — küldjék el a jól működő egyházi csapatba.